

Визначення основних рис, ознак, властивостей трудових правовідносин дозволяє визначити його поняття як урегульовані нормами трудового права суспільно-трудова відносина, що мають вольовий, складний, тривалий, стабільний, особистий та конкретно визначений за правами й обов'язками характер.

Література

1. Александров, Н.Г. Трудовое правоотношение / Н.Г. Александров. – М. : Юриздат, 1948. – 385 с.
2. Процевский, А.И. Метод правового регулирования трудовых правоотношений / А.И. Процевский. – М. : Юрид. лит., 1972. – 288 с.
3. Гинцбург, Л.Я. Социалистическое трудовое правоотношение / Л.Я. Гинцбург. – М. : Наука, 1977. – 308 с.
4. Жернаков, В. Соціально-трудова відносина: поняття, суб'єкти, правове регулювання / В. Жернаков // Право України. – 1998. – № 10. – С. 41-45.
5. Смирнов В.Н. Внутренний трудовой распорядок на предприятии / В.Н. Смирнов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1980. – 158 с.
6. Попов, В.И. Правовое регулирование социалистических трудовых отношений / В.И. Попов. – Иркутск : Изд-во Иркутск. гос. ун-та, 1988. – 194 с.
7. Казакевич, Т.А. Целесообразность и цель в общественном развитии / Т.А. Казакевич. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1969. – 211 с.
8. Шаргородский, М.Д. Детерминизм и ответственность / М.Д. Шаргородский // Правоведение. – 1968. – № 1. – С. 42-28.
9. Трудовая дисциплина как объект социального планирования в производственных коллективах / под ред. А.С. Пашкова и В.В. Орехова. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1971. – 164 с.

УДК 349.3:364

Б.І. Сташків

ПОНЯТТЯ, ПРАВОВА ПРИРОДА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ СТРОКІВ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Строки відіграють важливу роль у регулюванні суспільних відносин і без них не обходиться жодна галузь права. Їхня правова природа неодноразово висвітлювалась у дисертаційних роботах, наукових статтях та навчальній літературі. Терміном “строки” оперує і нормотворчий орган при прийнятті правових актів у соціальній сфері, але, на жаль, проблематика строків на даний час залишилась поза полем зору дослідників права соціального забезпечення. За окремими винятками, відсутні відповідні публікації як у періодичних виданнях, так і в навчальних посібниках [1].

Метою цієї статті є аналіз природної суті строків у процесі виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення, їх нормативно-го закріплення в правових актах і класифікація за різними критеріями.

Фактор часу відіграє значну роль у регулюванні відносин у сфері соціального забезпечення, оскільки суб'єктивні права й обов'язки учасників цих відносин завжди існують у часі. Сам час не піддається правовому регулюванню, і тому нормотворчі та правозастосовуючі органи користуються такими категоріями, як строк, термін, відрізок, період, момент. Теорія строків розроблялась особливо

активно в рамках теорії права, цивільного, сімейного, трудового та процесуального права. Отримані результати і будуть використані при дослідженні строків у праві соціального забезпечення.

Норми про строки регламентують тривалість діяльності суб'єктів правовідносин з реалізації належних фізичним особам прав на конкретні види соціального забезпечення. Дотримання цих норм є обов'язковим, і за їх порушення законодавство передбачає різні види юридичної відповідальності. Через норми права вирішується одне із завдань соціального законодавства – реалізація соціально-економічних прав людини у доступному порядку та в оптимальні строки.

В юридичній літературі, зокрема, наведені такі визначення строків:

– певний відрізок часу, із закінченням або настанням якого норми права пов'язують виникнення або припинення правовідносин [2];

– певний період часу, з плином якого закон пов'язує настання тих чи інших юридичних наслідків [3];

– відрізок часу (період, момент), який визначається законом чи, відповідно до вимог закону, вольовими діями людей, із закінченням або настанням якого норми права пов'язують певні юридичні наслідки [4];

– певний момент або відрізок (період) часу, встановлений законом або відповідно до закону вольовими діями людей, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення правовідносин або окремих суб'єктивних прав і обов'язків, визначають їх обсяг, зміст і межі існування в часі відповідно до цілей і завдань держави [5];

– період або момент часу, з настанням або закінченням якого пов'язані певна подія або дія (бездіяльність), що мають юридичне значення [6];

– проміжок часу, протягом якого здійснюються і захищаються права і виконуються обов'язки, чи момент часу, з настанням якого пов'язані виникнення, зміна і припинення прав і обов'язків [7];

– юридичний факт, який породжує, змінює або припиняє, або конкретні суб'єктивні права та обов'язки, або право на їх захист [8];

– закріплена в законі, підзаконних, локальних нормативних правових актах, договорах і угодах суб'єктів юридична модель об'єктивно існуючого часу, що застосовуються в правовому регулюванні суспільних відносин [9];

– результат опосередкування в нормах права астрономічного часу, порядку його обчислення, фіксації, що є, по-перше, підставою виникнення, зміни та припинення правовідносин, по-друге, спеціальною часовою формою їх існування і, по-третє, приписом суб'єктам права вчинити конкретну дію (В.М. Лебедев) [10].

Перелік цих дефініцій не є вичерпним і зазначає не тільки текстуальні розбіжності, але й неоднакове розуміння природи правових строків та їхнє місце в системі юридичних фактів. З цього приводу висловлені такі думки:

– строк – це юридичний факт [11];

– коли йдеться про строк, то треба розрізняти два моменти: перший – встановлення строку і другий – закінчення чи настання його. Отже, встановлення строку – це юридичний факт – дія, закінчення строку – юридичний факт – подія [12];

– строки – це факти-події, оскільки правові наслідки пов’язані з їх закінченням чи настанням [13];

– плин часу необхідно виділити в особливу групу абсолютних юридичних подій. Плину часу людина не може протиставити свою діяльність, бо вона сама існує в часі [14];

– з точки зору класифікації юридичних фактів закінчення певного строку не можна віднести ні до абсолютних, ані до відносних юридичних подій, оскільки воля людей здійснює суттєвий вплив не тільки на сам розмір встановленого строку, не тільки на початок його перебігу, але й на сам перебіг цього строку, який за волею людей може бути зупинено, перервано або продовжено. Разом з тим закінчення певного строку не можна віднести і до юридичних дій, бо перебіг певного строку є окремим випадком перебігу часу, що спливає незалежно від волі й діяльності людей. Юридичні строки в системі юридичних фактів займають самостійне місце поряд з юридичними подіями і юридичними діями і за своїм характером є щось середнє між ними [15];

– змістом строку є дія або подія. Поза цими фактами встановлення та існування строків не мають сенсу. Тому настання або закінчення строку набуває значення не само по собі, а в сукупності з подіями або діями, для вчинення або утримання від вчинення яких цей строк встановлено. Отже, строки не належать ні до дій, ані до подій, як і не мають самостійного місця в загальній системі юридичних фактів. Як форма, час (строк) властивий і першим і другим. Строки як часова форма, в якій відбуваються події або здійснюються дії (бездіяльність), породжують юридичні наслідки лише у зв’язку з діями і подіями (В.В. Луць) [16];

– строк не може об’єктивуватися в діях або подіях. Основною формою закріплення строку в нормах права є число (цифра, дата). Як слово є зовнішньою формою зовнішнього прояву норми права, так і число (цифра, дата) виконує аналогічну роль у правовому опосередненні строку. Такі терміни, як “період”, “момент”, “вік” і т. ін., не можуть бути “розшифровані” без звернення до числа (цифри, дати). Період – це опосереднена законодавцем послідовна кількість часу, тобто його числовий вираз у нормі права. Момент – це встановлена в нормі права дата настання події, вчинення дії (В.М. Лебедев) [17].

На думку В.В. Луця, питання про роль і місце строків у правовідносинах може розглядатися в різних аспектах: а) як момент виникнення (початку) або припинення правовідносин; б) як одна з умов, що визначає їхній зміст; в) як критерій оцінки правомірності поведінки з огляду її своєчасності тощо [18].

С.О. Комков, проаналізувавши думки вчених з питань юридичної природи строків, дійшов таких висновків: 1) коли строк визначається календарною датою або часовими одиницями, то настання, перебіг і закінчення цього строку має двоїстий характер і виконує в системі юридичних фактів роль з’єднувальної ланки між подіями і діями; 2) якщо строк визначається вказівкою на юридичну дію, то настання, плин і закінчення даного строку є юридичними фактами – діями; 3) при встановленні строку вказівкою на подію настання, перебіг і сплив такого строку буде юридичними фактами-подіями; 4) тривалість строку як юридичний факт завжди становить собою дію [19].

На підставі аналізу наявних у правовій літературі визначень строку С.В. Люмінарська у спеціальному дисертаційному дослідженні дійшла висновку, що строк у праві соціального забезпечення – це встановлений законодавством про соціальне забезпечення (або відповідно до вимог законодавства вольовими діями людей) період або момент часу, з перебігом, сплином або настанням якого пов'язані правові наслідки у вигляді виникнення, зміни, зупинення, відновлення, припинення прав і обов'язків учасників правовідносин із соціального забезпечення, що є відображенням державної політики у сфері соціального забезпечення [20]. Вона до характерних ознак строків у праві соціального забезпечення віднесла такі: 1) закріплення строків нормами права соціального права на відповідних рівнях, за допомогою локального регулювання, а також договірним шляхом; 2) особливості закріплення строків у нормах права соціального забезпечення вказівкою на точну календарну дату або період часу, подію, яка повинна неминуче настати, а також на строки в інших галузях права; 3) характер правових наслідків настання, перебігу (плину) строку: виникнення, зміна, зупинення, поновлення або припинення прав і обов'язків учасників правовідносин із соціального забезпечення; 4) нездатність строків виступати як єдиний самостійний юридичний факт, достатній для виникнення правовідносин у соціальному забезпеченні; 5) вплив строків на формування юридичних фактів і фактичних складів у праві соціального забезпечення; 6) адресність строків отримувачам виплат і послуг у рамках соціального забезпечення або державі в особі її органів і установ, а також і іншим зобов'язаним суб'єктам правовідносин із соціального забезпечення; 7) обумовленість строків специфікою соціальних ризиків, захист від наслідків яких забезпечується галузевими нормами.

У більшості випадків названі риси строків у праві соціального забезпечення характерні і для строків у інших галузях права. Будь-які строки породжують одні й ті самі правові наслідки, як правило, входять до складу групи юридичних фактів, які приводять до відповідного результату, закріплюються в нормативно-правових актах чи договорах, адресуються конкретним суб'єктам. Відмінності можуть стосуватися предмета правового регулювання, суб'єктів правовідносин та дій і подій, які впливають на права й обов'язки заінтересованих осіб.

На думку автора, строк у праві соціального забезпечення – це зафіксована імперативним або диспозитивним способом у нормативно-правовому акті чи договорі або угоді у числовій формі модель періоду (відрізка, моменту) часу, з початком, перебігом чи закінченням якого пов'язана певна дія чи подія, що служить підставою виникнення, зміни або припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення.

У цьому визначенні закріплені такі основні положення: 1) право соціального забезпечення має справу не з моделлю часу (як відомо, час правом не регламентується), а з моделлю певного періоду або відрізка чи моменту; 2) відрізки часу закріплюються законами, підзаконними (на центральному, регіональному та місцевому рівнях), локальними нормативно-правовими актами, договорами та угодами; 3) періоди часу фіксуються в нормах права імперативним або диспозитивним способом; 4) формою строку є число (цифра, дата); 5) складовими строку

є його початок, перебіг та закінчення; 6) змістом строку виступає певна подія чи дія, яка має юридичне значення; 7) наслідком настання строку є виникнення, зміна, зупинення, відновлення, припинення прав і обов'язків суб'єктів правовідносин у сфері соціального забезпечення; 8) строк виступає стабілізуючим фактором у динаміці галузевих правовідносин.

Вирішуючи питання про місце строків у системі права соціального забезпечення, С. Люмінарська зазначає, що одні автори (М. Буянова, С. Кобзева, З. Кондратьєва) вважають, що строки не є самостійним правовим інститутом права соціального забезпечення через розрізненість правових норм, які їх регулюють, хоча строк необхідно вважати важливою понятійною категорією, що має основоположне значення для галузі в цілому. Інші дійшли висновку про можливість використання щодо строків категорії "правовий інститут", який, однак, не може бути включений у загальну частину галузі, оскільки його норми не мають основоположного значення для всіх суспільних відносин, які входять у предмет права соціального забезпечення (М. Захаров, Є. Тучкова). Окремі дотримуються думки, що строки в праві соціального забезпечення можна включати до загальної частини цієї галузі права (В. Шайхатдінов). Останньої точки зору дотримується і С. Люмінарська. Подібну думку висловила І. Ярошенко, яка запропонувала при розробці Кодексу соціального захисту в загальній частині в розділі IV закріпити такий правовий інститут, як строки [21]. З висновком про те, що строки у праві соціального забезпечення є окремим правовим інститутом, слід погодитись.

У праві соціального забезпечення відсутні кодифіковані нормативні акти, які за структурою мали Загальну та Особливу частини. Незважаючи на це, учені досліджують норми права з точки зору цього поділу. Строки регламентують поведінку суб'єктів правовідносин при призначенні й виплаті пенсій і соціальних допомог та при наданні соціальних послуг. Строки пронизують усі правові інститути, які належать до підгалузей права соціального забезпечення. Інститут строків, що складається із сукупності правових норм, які регулюють якісно однорідні (пов'язані з числом) суспільні відносини, носить наскрізний характер і стосується як норм Загальної, так і норм Особливої частини права соціального забезпечення. Якщо в інших галузях права – це окремий правовий інститут, то чому такий правовий інститут повинен бути відсутній у праві соціального забезпечення, коли суть, роль, завдання, функції строків у різних галузях права схожі.

Наступною проблемою строків у праві соціального забезпечення є їх класифікація, тобто поділ на види за певними критеріями. Справа ускладнюється через розпорошеність строків у численних законах і підзаконних актах, велику кількість органів, що займаються нормотворчою діяльністю у сфері соціального забезпечення, відсутність координації в цій роботі тощо. Найдоцільніше класифікацію проводити за нижченаведеними критеріями:

1. За сферою поширення чи за предметом правового регулювання їх можна поділити на: а) строки в пенсійному праві; б) строки в допомоговому праві; в) строки в праві соціального обслуговування. В середині цих підгалузей соціального забезпечення можна виділити строки за видами соціального забезпечення або за їхніми правовими інститутами.

2. Якщо до уваги взяти метод правового регулювання або характер закріплення строків у нормі права чи ступінь самостійності учасників правовідносин у встановленні строків, то необхідно розрізняти імперативні та диспозитивні строки. Перші зафіксовані в нормативних актах і не можуть змінюватися суб'єктами правовідносин у сфері соціального забезпечення. Другі також закріплені в правовому акті, але можуть у відповідних рамках змінюватися учасниками правовідносин. Більшість строків у праві соціального забезпечення належать до імперативних. Диспозитивні строки в основному стосуються права соціального обслуговування (наприклад, строки перебування в соціальній установі за місцем проживання).

3. У залежності від суб'єктів правовідносин у сфері соціального забезпечення, яких стосуються строки, останні поділяються на: а) адресовані органам соціального забезпечення; б) адресовані особам, які звернулися за наданням конкретного виду соціального забезпечення. Наприклад, для органів соціального забезпечення, як правило, встановлений 10-денний строк розгляду матеріалів. Відповідно до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми", допомога у зв'язку з вагітністю та пологами призначається, якщо звернення за нею надійшло не пізніше шести місяців з дня закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами (ч. 3 ст. 8), а допомога при народженні дитини призначається за умови, якщо звернення за її призначенням надійшло не пізніше дванадцяти місяців з дня народження дитини (ч. 3 ст. 11).

4. За юридичною силою або з урахуванням того, де зафіксовані строки у сфері соціального забезпечення, останні можна згрупувати на: а) строки, закріплені в законах; б) строки, закріплені в підзаконних актах (указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, наказах міністерств і відомств, рішеннях місцевих органів самоврядування тощо); в) строки, закріплені в локальних нормативних актах на рівні підприємств, установ, організацій; в) строки, закріплені в угодах (застосовуються, як правило, у соціальному обслуговуванні).

5. Юридичні факти за вольовою ознакою класифікуються на дії та події. Оскільки строки в праві соціального забезпечення можуть бути як дією, так і подією, то їх можна поділити на дві групи: строки-дії та строки-події. Встановлення строку, з якого призначається пенсія чи соціальна допомога або надаються соціальні послуги, відбувається за волею нормотворчого органу і відповідні строки належать до строків-дій. Перебіг (плин) часу, який веде до досягнення дитиною певного віку або особою пенсійного віку чи часу перебування в соціальній установі, від волі людини чи нормотворчого органу не залежить, а це значить, що такі строки слід віднести до строків-подій.

6. З урахуванням часової природи та специфіки їх визначення строки в праві соціального забезпечення поділяються на строки-періоди та строки-терміни. Період – це відрізок часу, впродовж якого здійснюються певні дії (пенсія по інвалідності призначається і виплачується за весь строк установа інвалідності, державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям призначається на шість місяців). Він, як правило, визначається роками, місяцями, днями.

Термін – це певний момент у часі, з настанням якого пов’язана дія чи подія. Під терміном у праві соціального забезпечення розуміють конкретну дату (день надходження заяви з усіма необхідними документами, 8-й день після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості).

7. Залежно від характеру правових наслідків настання строків у праві соціального забезпечення виокремлюють правоутворюючі, правозмінюючі та правоприпиняючі строки. Правоутворюючі строки є одним із елементів фактичного складу, що зумовлює виникнення правовідносин у сфері соціального забезпечення (з дня, що настає за днем смерті годувальника утриманці набувають право на пенсію у зв’язку з втратою годувальника). Правозмінюючі строки – це такі, які разом з іншими юридичними фактами ведуть до зміни існуючих правовідносин у сфері соціального забезпечення (у разі настання обставин, які тягнуть за собою зменшення пенсії, перерахунок здійснюється з першого числа місяця, в якому настали ці обставини, якщо вони відбулися до 15 числа включно, і з першого числа наступного місяця, якщо вони відбулися після 15 числа). Правоприпиняючі строки – це такі, які поряд з іншими юридичними обставинами ведуть до припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення (припинення виплати пенсії у зв’язку з втратою годувальника здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому склалися обставини, що є підставою для припинення її виплати).

8. За цільовою спрямованістю строки в праві соціального забезпечення можна об’єднати в такі групи: 1) строки виникнення права на соціальне забезпечення; 2) строки звернення за наданням конкретного виду соціального забезпечення; 3) строки розгляду документів про надання конкретного виду соціального забезпечення; 4) строки, на які призначаються конкретні види соціального забезпечення; 5) строки здійснення соціальних виплат та надання соціальних послуг; 6) строки припинення та поновлення надання конкретного виду соціального забезпечення; 7) строки перерахунку соціальних виплат, переходу з одного виду соціального забезпечення на інший.

9. Ураховуючи ступінь узагальнення змісту, строки в праві соціального забезпечення поділяються на: 1) строки-дефініції; 2) загальні строки; 3) конкретні строки правових інститутів. До першої групи належать ті, в яких даються визначення понять “година”, “день”, “тиждень”, “місяць”, “квартал”, “рік”, “термін”, “строк”, “період”, “дата” тощо (на сьогодні такі дефініції в галузевих нормативних актах не наводяться). До другої групи належать ті, які зазначають визначення строку та терміну, початок перебігу строку, закінчення строку, порядок вчинення дій в останній день строку (звзначені строки стосуються всіх підгалузей права, але, на жаль, також не закріплені в галузевих правових актах). До останньої групи належать всі інші строки.

10. За ступенем спрямування поведінки суб’єктів правовідносин у сфері соціального забезпечення строки бувають заохочувальними та звичайними. До заохочувальних, наприклад, можна віднести строки відстрочення часу призначення пенсії за віком у солідарній системі (ст. 29 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”), строки призначення

дострокових пенсій жінкам, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали до певного віку, особам, які працювали на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими й особливо важкими умовами праці, тощо. Строки, що застосовуються при звичайному, але не пільговому правовому регулюванні відносин, які виникають при наданні конкретного виду соціального забезпечення, належать до другої групи.

11. З урахуванням характеру зв'язку строку із суб'єктивним матеріальним правом виділяють матеріальні та нематеріальні строки. Цей поділ був покладений в основу кандидатської дисертації С.В. Люмінарської. На її думку, до матеріальних належать такі строки: 1) строки існування прав на соціальне забезпечення; 2) правоутворюючі строки; 3) строки, що визначають обсяг грошових виплат із соціального забезпечення. До нематеріальних строків вона віднесла: 1) процедурні строки; 2) процесуальні строки; 3) строки дії нормативних актів – джерел права соціального забезпечення.

Строки в праві соціального забезпечення можна класифікувати і за іншими критеріями, але кожен з них вимагає належного обґрунтування.

З викладеного вище автор дійшов таких висновків:

– правовідносини у сфері соціального забезпечення виникають, змінюються та припиняються в рамках певних часових періодів і поза ними не існують;

– за правовою природою строки в праві соціального забезпечення належать до юридичних фактів і як до фактів-подій, так і до фактів-дій;

– при розробці теорії строків у праві соціального забезпечення доцільно використати наукові здобутки з цих питань фахівців трудового, цивільного та деяких інших галузей права;

– необхідно почати розробку та прийняття Кодексу соціального забезпечення України, в якому передбачити окрему главу “Строки в праві соціального забезпечення” з включенням до неї норм стосовно часових понять, визначень початку і закінчення перебігу строку та порядку його обчислення;

– у деяких діючих нормативних актах у сфері соціального забезпечення щодо одних і тих самих термінів застосовуються різні визначення, наприклад “тимчасове припинення” замість “зупинення строків” та ін.

Література

1. Сташків, Б.І. Строки у праві соціального забезпечення / Б.І. Сташків // Проблеми правового забезпечення праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах : зб. матеріалів круглого столу. – Чернівці : Вид-во ЧДПСТП, 2008. – С. 10-25; Сташків, Б.І. Строки як елемент юридичної безпеки населення у сфері соціального забезпечення / Б.І. Сташків // “Комплексна економічна безпека підприємництва: сучасні тенденції формування та перспективи розвитку, економіко-правові аспекти”, IV міжвуз. наук.-практ. конф. (2008 ; Чернівці). IV міжвузівська науково-практична конференція “Комплексна економічна безпека підприємництва: сучасні тенденції формування та перспективи розвитку, економіко-правові аспекти”, 2008 р. : [зб. матеріалів]. – Чернівці : Вид-во ЧДПСТП, 2008. – С. 48-53; Сташків, Б.І. Чинність нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення в часі / Б.І. Сташків // Роль права в сучасній Україні : зб. матеріалів міжвуз. круглого столу. – Чернівці : Вид-во ЧДПСТП, 2008. – Вип. 2. – С. 4-14; Сташків, Б.І. Строки реалізації органами соціального захисту населення права особи на конкретний вид соціального забезпечення / Б.І. Сташків // “Роль права в сучасній Україні”, наук.-практ. конф. (2008 ; Чернівці). Науково-практична конференція “Роль права в сучасній

- Україні”, 8 жовт. 2008 р. : [зб. матеріалів]. – Чернігів : Чернігів. держ. ін-т права, соціальних технологій та праці, 2008. – Вип. 3. – С. 4-20.
2. Жгунова, А.В. Сроки в советском гражданском праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А.В. Жгунова. – Свердловск, 1971. – С. 6.
 3. Советское гражданское право. – Л., 1971. – Т. 1. – С. 208.
 4. Жигалкин, П.И. Правовое регулирование сроков в трудовых отношениях : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / П.И. Жигалкин. – Х., 1974. – С. 6.
 5. Кейна, К.В. Правовое регулирование сроков заключения, действия и расторжения трудового договора : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / К.В. Кейна. – Л., 1978. – С. 8.
 6. Луць, В.В. Строки в цивільних правовідносинах : конспект лекцій із спецкурсу / В.В. Луць. – Л. : Вид-во Львів. держ. ун-ту, 1992. – С. 21.
 7. Шиловост, О. Сроки в Гражданском кодексе Российской Федерации / О. Шиловост // Российская юстиция. – 1995. – № 11. – С. 14.
 8. Вишневецька, С.В. Строки в трудовому праві / С.В. Вишневецька. – Чернівці : Рута, 1996. – С. 27.
 9. Комков, С.А. Сроки в трудовом праве Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С.А. Комков. – Томск, 2004. – 28 с. – Режим доступа: <http://dissert.law.edu.ru/dissert.asp?dissertID=1196761>
 10. Современное трудовое право / под ред. В.М. Лебедева. – М. : Статут, 2007. – С. 257.
 11. Вишневецька, С.В. Строки у трудовому праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С.В. Вишневецька. – К. : Київ. ун-т ім. Т. Шевченка, 1996. – С. 11; Скобелкин, В.Н. Трудовое процедурно-процесуальное право / В.Н. Скобелкин, С.В. Передерин, С.Ю. Чуча, Н.Н. Семенюта. – Воронеж, 2002. – С. 127.
 12. Жигалкин, П.И. Вказ. твір. – С. 6.
 13. Мордачев, В.Д. Сроки в советском трудовом праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В.Д. Мордачев. – Свердловск, 1972. – С. 8; Долова, А.З. Сроки в договорах трудового права России и защите трудовых прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А.З. Долова. – М., 1998. – С. 4.
 14. Красавчиков, О.А. Юридические факты в советском гражданском праве / О.А. Красавчиков. – М. : Юрид. лит., 1958. – С. 168.
 15. Грибанов, В.П. Сроки в гражданском праве / В.П. Грибанов. – М. : Знание, 1967. – С. 9-10.
 16. Цивільне право України: Академічний курс : підручник : у 2 т. – 2-е вид. – К. : Видавничий Дім “Ін Юре”, 2006. – Т. 1. Загальна частина. – С. 381.
 17. Современное трудовое право. – С. 255.
 18. Луць, В.В. Сроки в гражданских правоотношениях / В.В. Луць // Правоведение. – 1989. – № 1. – С. 39.
 19. Комков, С.О. Вказ. твір. – С. 11.
 20. Люминарская, С.В. Сроки в праве социального обеспечения России : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С.В. Люминарская. – Ижевск, 2007. – Режим доступа: <http://www.usla.ru/structure/dissovet/Luminarskay-aeref.pdf>
 21. Ярошенко, І. Законодавство України про соціальний захист / І. Ярошенко // Юрид. Україна. – 2008. – № 9. – С. 67.

УДК 349.3:364.044.26-056.26

В.Ф. Пузирний

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ ТА ЇЇ ЕЛЕМЕНТИ

Соціальний захист інвалідів визначають як систему гарантованих державою економічних, соціальних та правових заходів, що забезпечують інвалідам умови для подолання обмежень життєдіяльності й спрямовані на створення їм рівних з іншими громадянами можливостей участі в житті суспільства.